

23   Serveis educatius

Edició: Consell Escolar de Catalunya

*Tiratge: 1.000 exemplars
Març de 2001*

ÍNDIX

1. Els centres de recursos pedagògics (CRP).....	7
2. Els equips d'assessorament psicopedagògic (EAP).....	15
3. Els centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA).....	25
4. El Programa d'Educació Compensatòria.....	29
5. Els Camps d'Aprenentatge (CdA)	32
6. Altres serveis i programes que donen suport als centres docents.....	35
Recomanacions generals	39
Annexos.....	41

Serveis educatius

La Comissió Permanent del Consell Escolar de Catalunya va decidir crear una subcomissió d'estudi per conèixer més de prop el funcionament i les tasques que desenvolupa la xarxa de serveis educatius del Departament d'Ensenyament, i, així, poder analitzar i valorar el conjunt d'iniciatives i suports tècnics adreçats a les escoles d'Educació Infantil i Primària i als centres d'Educació Secundària.

L'actuació dels serveis educatius, que té com a objectiu millorar la qualitat de l'ensenyament, es materialitza mitjançant els centres de recursos pedagògics (CRP), els equips d'assessorament psicopedagògic (EAP), els centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA) i els camps d'aprenentatge (CdA), regulats tots ells pel Decret 155/1994, i el Programa d'Educació Compensatòria (PEC). Els serveis col·laboren amb altres institucions, organismes i entitats (Administració local, universitats, associacions, etc.) i, en la línia d'oferir suport al professorat i a l'alumnat, actuen territorialment i sectorialment en zones geogràfiques determinades.

Al cap de més de quinze anys de la seva creació i d'una expansió progressiva, s'han consolidat com a nucli de referència pedagògica, d'apropament de l'escola a l'entorn i d'ajut a la tasca professional dels docents a Catalunya, com també de suport a l'alumnat i als pares i les mares.

A més, el Departament d'Ensenyament té altres serveis i programes que donen suport als centres en diferents qüestions i que es regulen per una normativa específica: Servei d'Informàtica Educativa i Acadèmica, Servei de Mitjans Audiovisuals, Centre de Recursos de Llengües Estrangeres, Centre de Documentació i Experimentació en Ciències i Tecnologia, Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola i Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC).

Des del Consell Escolar de Catalunya volem destacar i agrair les aportacions rebudes a la subcomissió per part de persones responsables d'aquests serveis, professorat de centres de primària i de secundària i inspectors coordinadors, com també d'associacions professionals que els representen, els quals, amb les dades, la documentació i els estudis realitzats, han contribuït d'una manera notable a donar a conèixer més a fons les característiques dels serveis educatius i el treball que els professionals que hi estan implicats duen a terme, i a analitzar-ne la problemàtica.

Així doncs, després d'haver pogut estudiar i conèixer les funcions, els plans de treball, la composició, el funcionament i la coordinació d'aquests serveis educatius, es proposen per a cada un d'ells unes qüestions relatives a la situació actual i unes reflexions de futur que volen contribuir a impulsar i potenciar aquells aspectes renovadors i innovadors de l'activitat pedagògica que desenvolupen i que són més necessaris i valorats pel professorat o pels centres. Ens calen uns serveis educatius que facin possible una cultura docent participativa, en contínua renovació, que incorpora noves formes de codificació i planificació didàctica i que ofereix una expectativa global i positiva del procés educatiu.

1. Els centres de recursos pedagògics (CRP)

A Catalunya hi ha 72 centres de recursos i 7 extensions, l'objectiu principal dels quals consisteix a donar suport a l'activitat pedagògica dels centres i a la tasca docent del professorat, tant de primària com de secundària. Així mateix, els centres de recursos de la ciutat de Barcelona són fruit d'un conveni entre el Departament d'Ensenyament i l'Ajuntament de Barcelona; hi ha un CRP en cada un dels 10 districtes municipals.

Els CRP exerceixen, bàsicament, tres funcions:

- Oferta de recursos, d'infraestructura i de serveis als centres docents i al professorat, per tal que disposin de material específic de les diverses àrees curriculars, de mitjans propis de la tecnologia educativa i de publicacions especialitzades, amb assessorament o instruccions d'utilització.
- Catalogació de recursos educatius atenent-hi el medi local i comarcal, i elaboració de pautes i informacions complementàries per facilitar-ne l'ús per part del professorat.
- Coordinació i organització de l'execució i el seguiment de les activitats de formació permanent i col·laboració en la detecció de les necessitats de formació, i en l'elaboració de propostes per satisfer-les.

1.1. Qüestions relatives a la situació actual

La territorialització dels CRP ha comportat l'adequació a l'entorn, l'oferta a les escoles de recursos per conèixer aquest entorn, el lligam amb altres serveis, institucions i entitats que també tenen una oferta pedagògica (ajuntaments, diputacions, ICE, caixes, entitats privades, fundacions, etc.) i l'encaixament de la tasca dels CRP en la tradició de renovació pedagògica a Catalunya.

Quant al funcionament, la diversitat de CRP respon a entorns diferents, per exemple les zones rurals, l'àmbit comarcal i les àrees urbanes. Si bé és cert que hi ha estils diferents i que mantenen un cert grau d'autonomia, aquests serveis es coordinen mensualment en trobades a les delegacions territorials,

amb les seccions de programes i serveis educatius i la Inspecció d'Ensenyament.

Tanmateix, es constata una manca de coordinació global entre els centres de recursos de Catalunya, per això es planteja aprofitar els avantatges de les tecnologies de la comunicació, a fi de dur a terme un treball cooperatiu en diversos aspectes, com ara crear una base de dades comuna dels recursos que es demanen més sovint, compartir experiències i mantenir una vinculació i una connexió entre ells.

Es considera que s'infrutilitzen les possibilitats de què disposen, atès que els CRP són uns serveis territorialitzats fonamentals i bàsics d'informació, assessorament, dinamització, punt de trobada i, en definitiva, de referència del Departament d'Ensenyament en cada zona.

Hi ha aspectes de la coordinació amb altres serveis de l'Administració que cal revisar. Per exemple, la manca de planificació conjunta i de coordinació de les actuacions dels programes d'Informàtica Educativa, de Mitjans Audiovisuals i d'altres serveis i programes amb els CRP produeix uns desajustaments que s'han de resoldre. Als centres docents hi arriba molta informació que abans caldria coordinar.

Així mateix, des de l'Administració local i altres entitats i organismes es fa molta oferta de caràcter educatiu que es podria canalitzar des dels CRP perquè fos més efectiva. Alhora, aquests han de considerar la col·laboració amb els municipis com un tret distintiu bàsic del seu treball.

Respecte a la coordinació amb els centres educatius, es valora positivament la participació del CRP en les reunions dels directors i directores dels centres de la zona quan s'hi tracta de temes pedagògics i d'assessorament, com també es considera que els CRP han de fomentar activitats de cooperació entre els centres i els programes d'educació no formal.

Els CRP tenen al davant una etapa no exempta d'alguns perills, com ara la possible tendència a la rutina i la burocratització, derivada precisament de

l'estabilització del servei. Sembla que l'esperit de dinamització que tenien s'ha perdut aquests últims anys i, en alguns aspectes, han esdevingut meres oficines gestores del Departament d'Ensenyament. No s'ha de perdre el sentit inicial que tenien de suport i ajuda als centres i el professorat i, per tant, s'ha d'analitzar quines funcions tenen més sentit a l'actualitat. També s'hauria d'efectuar el desplegament de les funcions que estableix el Decret 155/1994 i que encara resta pendent. Tanmateix, les actuals funcions són prou genèriques per permetre la diversificació i l'autonomia de cada CRP, cara a atendre millor les necessitats actuals.

Actualment, als CRP hi ha els espais i les persones, però els recursos han quedat obsolets i les dotacions no es milloren ni s'amplien. El préstec de determinats aparells a les escoles ja no és un servei prioritari dels CRP i s'ha de racionalitzar la despesa en tecnologia a fi d'optimar el material de què es disposa. En definitiva, l'oferta de recursos és insuficient per rendibilitzar les possibilitats de les noves dotacions dels centres educatius i els projectes innovadors que els centres haurien de desenvolupar, com també per estar al dia de les possibilitats que ofereixen les tecnologies de la informació i la comunicació, sense deixar de banda en cap moment el caràcter pedagògic i didàctic que ha d'orientar sempre les actuacions dels CRP. Altres aspectes que cal resoldre són les mancances de formació i d'assessorament en biblioteconomia dels professionals que hi treballen.

El paper que exerceixen els CRP en l'assessorament pedagògic als centres i als docents sobre nous recursos que poden aplicar en la seva feina és positiu, ara bé: per poder continuar fent-ho s'haurien d'adequar els catàlegs als nous llenguatges de les tecnologies de la informació i la comunicació, dissenyar pàgines web potents que continguin la informació pròpia i que permetin establir una connexió entre els diferents CRP i altres serveis o institucions, promoure als centres educatius catàlegs electrònics, potenciar en els docents l'hàbit de la recerca documental en la xarxa o en CD i insistir en el caràcter pedagògic i didàctic que aquestes eines han de tenir. A més, la tecnologia ha de permetre que no s'hagin de fer desplaçaments continuats, especialment en les àrees rurals, on aquests són més difícils. Tanmateix, cal reconèixer que els CRP potser no han sabut o no han pogut adaptar-se a tots els canvis que s'han

produït en el món educatiu, alhora que es constata que en molts centres encara no està generalitzat l'ús d'Internet ni dels recursos informàtics i, a alguns mestres, els costa molt adaptar-se als grans canvis que s'estan esdevenint.

La formació permanent del professorat continua sent fonamental per a la investigació, la innovació i la renovació pedagògiques. La col·laboració dels CRP en la detecció de necessitats de formació i en l'elaboració de propostes es concreta bàsicament, a la pràctica, en la gestió dels plans de formació de zona i el seguiment de les activitats; fora d'aquest marc, la seva participació és molt diluïda i arbitrària. I els CRP hi tenen un paper important a fer arran del coneixement que tenen dels centres, del professorat i de l'entorn. En conseqüència, no només han d'actuar en qualitat de gestors dels plans de formació de zona, com fan actualment. Cal reflexionar, també, sobre la captació de formadors, les relacions amb els ICE, les hores dedicades a la formació, etc. A més, en la formació permanent del professorat s'hi han d'endegar noves modalitats i actuar més enllà de la funció estrictament gestora.

Amb referència a la tasca de dinamització i suport a la innovació pedagògica, es considera que cal augmentar els fons de materials específics per donar suport al professorat que imparteix les diferents àrees curriculars, bé sigui a partir de les produccions dels grups de treball, bé dels seminaris i assessoraments a centres, de les activitats de formació, etc. El baix pressupost dels CRP limita la capacitat d'autonomia de gestió dins aquest camp, al mateix temps que limita que es pugui respondre a les demandes dels centres. A més, per poder disposar de materials específics de les àrees curriculars, els CRP haurien de conèixer bé el programari dels centres i les seves possibilitats didàctiques.

En el mateix sentit, una de les feines més interessants i enriquidores dels CRP és l'intercanvi d'experiències i la dinamització de la interrelació entre centres que proposen en la zona o comarca respectiva, amb la participació tant dels centres concertats com dels públics. Per tant, s'hauria d'obrir un debat sobre com s'han de fer els intercanvis, buscar estratègies per afavorir la participació i la implicació dels centres i avaluar si realment s'ha reflexionat sobre la pràctica docent i sobre les repercussions posteriors a les aules. Respecte a això, també

s'ha d'establir i potenciar el treball en xarxa entre els centres docents. A més, els CRP haurien de visitar sovint les escoles per conèixer-ne a fons la realitat, participar en els equips docents quan fos necessari i, a partir d'aquest coneixement de la realitat, també podrien influir en la gestió de la formació permanent del professorat i els assessoraments als centres. Els CRP poden ser virtuals en tot allò que pugui ser virtual, però les reunions i les trobades de persones no es poden substituir.

1.2. Propostes de millora

En conseqüència, les perspectives de futur dels CRP es concreten en els criteris següents:

- Identitat: Les funcions han de ser clares i les directrius han d'estar ben definides. Es demana la valoració i l'avaluació del servei que s'ofereix.
- Qualitat: Per esdevenir capdavanters s'ha de revisar la dotació tecnològica i l'autonomia econòmica. Cada CRP hauria de rebre els recursos d'acord amb la zona escolar on actua.
- Rendibilitat: Cal optimitzar els recursos humans, materials i econòmics existents, com també dur a terme l'actualització, la renovació i la mobilitat dels equips.
- Diversitat: S'han de respectar i potenciar els aspectes diferencials en funció del territori, el medi educatiu, la creativitat... La uniformitat no és possible ni profitosa en una xarxa territorialitzada a Catalunya.
- Operativitat: Cal que existeixi una oferta variada de serveis amb una incidència directa sobre els centres, el professorat i l'alumnat, i una flexibilització del servei per tal d'adequar-se a les necessitats dels usuaris.

Per resoldre les mancances detectades en la coordinació, a més del treball cooperatiu entre els CRP que ja s'ha esmentat, es proposa impulsar una coordinació i un coneixement més gran entre els serveis del Departament d'Ensenyament que tenen una implantació central (Informàtica Educativa, Mitjans Audiovisuals, Ensenyament del Català...) i els CRP en l'actuació als territoris. Els CRP haurien d'exercir la funció de pont entre els centres i el Departament d'Ensenyament en allò que fa referència a serveis i recursos

pedagògics, perquè han d'actuar com a autèntics serveis territorialitzats i en xarxa, la qual cosa significa en interdependència.

Quant al funcionament dels CRP, especialment en aspectes com l'autonomia i l'avaluació, es planteja avançar cap a la corresponsabilització i, doncs, cap a una autonomia més gran de funcionament que permeti als CRP donar respostes àgils i adequades a les diverses demandes dels centres i del professorat de cada territori, amb una atenció personalitzada, i al mateix temps establir tècniques i protocols d'avaluació de les diferents actuacions dels CRP a fi d'avançar en un programa global de qualitat del servei. Cal dissenyar un pla d'avaluació que permeti valorar el desenvolupament de les funcions dels CRP i elaborar propostes per millorar, optimitar i actualitzar aquests serveis.

Els canvis que s'han produït en el món educatiu arran de la generalització de l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació demanen una adequació dels recursos existents per posar a l'abast del professorat recursos pedagògics actualitzats i renovadors. Per això, cal disposar del programari i el maquinari informàtics que permetin assessorar els centres i impulsar l'aprofitament pedagògic de les tecnologies de la informació i la comunicació. Igualment, s'ha d'aconseguir una dotació de recursos humans, materials i econòmics suficient i alhora descentralitzada que possibiliti una resposta adequada de cada CRP a les demandes de la seva zona i als projectes específics que hi té endegats.

Així mateix, han de tenir continuïtat els programes de formació permanent específica per als professionals dels CRP que permeten afrontar les noves demandes que es plantegen, per exemple potenciant la formació en tecnologies de la informació i la comunicació, la formació per a la gestió i l'avaluació dels CRP i la participació dels CRP en projectes europeus a fi de conèixer experiències similars en altres països. També es pot ampliar el camp d'actuació i d'incidència mitjançant l'assessorament a pares i mares, a l'alumnat que realitza treballs de recerca i als estudiants en pràctiques de la universitat, en tot allò que permetin els recursos i les funcions dels CRP.

Els CRP no han de ser només centres de documentació, sinó que hi ha de prevaler el seu vessant pedagògic i de dinamització. Els CRP han de potenciar el contacte humà i apropar-se als centres. Concretament, es remarca la importància que s'acostin als departaments de les diferents àrees dels instituts. També es valoren positivament les reunions dels CRP amb els directors i directores de la zona. La informatització no pot substituir, de cap manera, el contacte personal.

La necessitat de formació dels CRP és inqüestionable, ja que no es pot dinamitzar allò que no es coneix prou bé. S'ha de plantejar, també, la intervenció dels CRP en els centres educatius per rendibilitzar els recursos tecnològics de què disposen mitjançant tasques específiques que facilitin l'aprofitament, la dinamització, la promoció i la formació en l'aplicació de les tecnologies de la informació i la comunicació.

Els CRP han de mantenir la capacitat d'escoltar, dinamitzar i potenciar el contacte entre el professorat dels centres, el qual és fonamental pel servei i el temps especialitzat que poden oferir en la recerca d'informació, materials, adreces, etc. En aquests moments, s'han d'aprofitar les línies digitals entre centres i CRP per posar a l'abast dels docents la documentació i els recursos, amb l'estalvi consegüent de desplaçaments, temps i feina.

Es proposa reforçar la conceptualització dels CRP com a centres d'assessorament, difusió i dinamització de recursos, tot potenciant la línia d'actuació que ja està oberta fins a aconseguir l'objectiu d'oferir un servei d'assessorament sobre recursos educatius al qual accedeixin els centres docents habitualment quan necessitin informació i un consell expert, i entenent el recurs pedagògic des d'una conceptualització àmplia: qualsevol element susceptible d'aprofitament pedagògic.

Els professionals dels CRP han de disposar d'una infraestructura informativa i de materials adequada a l'objectiu esmentat. A l'ensem, cal redefinir els àmbits sobre els quals han de disposar d'informació, actualitzar els sistemes de tractament d'aquesta informació i organitzar-la de manera que els centres educatius la puguin utilitzar amb facilitat.

Igualment, s'ha de reforçar la xarxa d'intercanvi d'informació entre els CRP i la connexió amb altres xarxes i serveis amb la finalitat de millorar l'oferta. Alhora, cal avaluar les accions de difusió i dinamització dels recursos educatius, tot buscant mecanismes per contrastar la qualitat d'aquests.

En tot cas, els CRP han de continuar donant suport a la innovació i la renovació educatives. La necessitat de promoure la innovació ha de ser un dels objectius fonamentals d'aquest servei educatiu i, alhora, un repte important per a tots els professionals de l'ensenyament. La idea d'innovació es fa palesa cada vegada més en el context de canvi social que distingeix actualment la societat occidental. El centre educatiu ha de respondre a les noves situacions en què es troba immers. La tasca dels CRP ha de ser facilitar que el professorat tingui la possibilitat d'innovar i millorar professionalment per adequar-se a les noves circumstàncies.

Cal destacar que els CRP compten amb possibilitats d'intervenció en el vessant pedagògic i de suport i, per tant, han de participar i han de ser dinamitzadors de la formació permanent del professorat de la zona, més enllà de la gestió. Atesa la proximitat amb els destinataris de la formació i l'experiència acumulada, han d'esdevenir uns interlocutors vàlids. En aquest sentit, són exemples de motivació cara a la innovació les activitats de formació en centres, els seminaris o els grups de treball que experimenten amb la pràctica quotidiana, els plans estratègics de centre, els intercanvis d'experiències i la publicació de material pedagògic i didàctic.

En definitiva, els reptes de futur es poden resumir a mantenir el caràcter dels CRP, que els fa ser uns serveis educatius que arran de la seva proximitat al professorat i als centres docents poden exercir de pont entre aquests i l'Administració educativa, perquè coneixen els recursos educatius de la zona, per l'impuls que representen quant a la renovació pedagògica de l'escola com a punt de trobada i d'intercanvi, com a punt d'articulació de la formació permanent del professorat, i com a centres de documentació i recursos pedagògics.

2. Els equips d'assessorament psicopedagògic (EAP)

Actualment, hi ha 79 equips d'assessorament psicopedagògic que intervenen directament i d'una manera periòdica als centres docents de l'àmbit territorial propi del Departament d'Ensenyament. Aquests professionals treballen com a equip multidisciplinari en l'avaluació, el seguiment i l'orientació de l'alumnat, sobretot per a aquell amb unes necessitats educatives especials, i les seves famílies, i també assessoren el professorat dels centres docents.

Els EAP tenen un àmbit d'intervenció comarcal o subcomarcal. Molts, però, tenen un àmbit local o de districte, en funció de les necessitats específiques de cada zona.

Les seves funcions són:

- Identificació i avaluació de les necessitats educatives especials de l'alumnat, conjuntament amb el professorat i d'altres serveis específics, per tal de trobar la resposta educativa més adequada en cada cas.
- Elaboració i seguiment de les diferents adaptacions curriculars que puguin necessitar els alumnes, conjuntament amb el professorat i d'altres serveis específics.
- Assessorament als mestres i professors sobre els projectes curriculars dels centres educatius, concretament en aspectes psicopedagògics i que millorin l'atenció a la diversitat de necessitats dels alumnes.
- Assessorament a l'alumnat, les famílies i el professorat sobre aspectes relacionats amb l'orientació personal, educativa i professional.
- Col·laboració amb els serveis socials per tal d'oferir atenció als alumnes i les famílies que ho necessitin.

2.1. Qüestions relatives a la situació actual

S'han analitzat les funcions que fan els EAP i les problemàtiques amb què es troben a l'hora de desenvolupar-les, com també els motius que les han pogut generar.

Al llarg de tots aquests anys de funcionament, les demandes dels centres i de la societat han canviat molt. Als darrers temps s'ha produït un augment notable de peticions d'intervenció en centres públics, privats concertats i escoles bressol, tant en Educació Infantil i Primària com en la Secundària. L'augment d'intervencions ha generat un volum de feina important que ha obligat a esmerçar molt de temps a tasques administratives sense disposar de prou recursos humans i materials, i en detriment d'una atenció de més qualitat als centres i a l'alumnat.

Així mateix, existeixen grans desequilibris territorials amb relació a les ràtios centres/professional, a la incorporació o no d'assistents socials en els equips, al nombre de serveis amb què l'EAP s'ha de coordinar, a les diferents interpretacions que, de vegades, es fan de la normativa, etc.

Respecte als models d'intervenció, es plantegen dos tipus d'assessorament que es poden oferir: el centrat exclusivament en els infants, poc contextualitzat en l'escola, assistencial i per resoldre problemes; i el centrat en els centres i el sector, donant suport als equips directius i als equips docents, millorant l'escola quant a la seva capacitat d'atendre la diversitat de l'alumnat, promovent canvis als centres, ajudant a la relació i la coordinació entre els centres i els serveis del sector, participant en grups de sector com ara la Comissió Interdepartamental, el Pla de Formació de Zona o la Comissió Tècnica d'Immigració.

Tanmateix, la intervenció d'assessorament i suport al centre es fa molt difícil pel volum de feina, ja que un sol professional ha d'atendre quatre o cinc centres, i en algunes zones de Catalunya més de cinc. Els professionals dels EAP porten a terme una tasca complexa i dispersa.

Pel que fa a la intervenció a l'educació primària, es considera que ja s'ha consolidat, si bé la queixa més habitual per part dels directors i directores de les escoles és la necessitat que el professional de l'EAP tingui més hores de presència al centre per poder-hi atendre totes les demandes, tant d'assessorament com de seguiment. Així doncs, per millorar aquesta atenció caldria reduir la ràtio centres/professional.

Respecte a la intervenció a Secundària, es constata que l'EAP hi exerceix un paper molt important, sobretot en el pas dels alumnes de Primària a Secundària. Els centres públics d'una manera especial, per les característiques de l'alumnat i per les dificultats que comporta el canvi de centre, són els que més necessiten que hi hagi una continuïtat en el seguiment dels alumnes amb necessitats educatives especials. Cada vegada demanen més la col·laboració de l'EAP, perquè els problemes i les dificultats amb què es troben estan augmentant molt.

Amb relació a l'educació secundària obligatòria, en aquests moments s'ha de treballar coordinadament amb el professorat especialista i amb l'equip directiu, la qual cosa, de vegades, comporta dificultats. Normalment, és el tutor o la tutora qui informa la o el psicopedagog sobre les dificultats detectades i, un cop valorats els problemes que mostra l'alumne o alumna, o bé el tracta directament o bé el deriva cap a l'EAP. A més, és molt important que el psicopedagog del centre doni suport i ajudi el tutor/a en l'atenció a l'alumnat amb dificultats. També s'ha de tenir en compte que als centres de Secundària les limitacions de temps i l'organització horària fan que no sempre sigui possible participar i incidir en reunions de comissions o d'equips docents.

Els professionals de l'EAP solen dedicar un dia a la setmana d'atenció directa al centre i hi intervenen en funció de les demandes. La intervenció de l'EAP es valora positivament per part dels centres en general, si bé caldria ampliar els equips amb més persones per poder atendre millor totes les demandes.

Es reconeix com a positiu que el professional de l'EAP col·labori amb els coordinadors de la Comissió d'Atenció a la Diversitat dels instituts d'ensenyament secundari, aportant-hi elements i criteris psicopedagògics per a l'atenció a la diversitat. L'EAP també intervé i s'encarrega de la derivació d'alumnes cap a un centre adaptat, una unitat d'escolarització compartida (UEC), etc.

Amb referència a l'alumnat amb necessitats educatives especials, es considera de gran ajuda la col·laboració que l'EAP dóna al tutor/a o a la Comissió

d'Atenció a la Diversitat en la seva orientació cap a programes de garantia social, i en el seguiment corresponent.

L'estructura organitzativa dels centres ha canviat poc, mentre que molts altres aspectes sí que han sofert un canvi profund. Actualment, als centres de Secundària s'ha d'estudiar si els recursos que tenen s'utilitzen de la millor manera per atendre les necessitats específiques de l'alumnat. Més recursos ha de significar millor servei, i això no sempre és automàtic, sinó que exigeix una bona organització per fer-ho possible.

Una de les funcions principals de l'EAP és l'avaluació de les necessitats educatives dels alumnes amb disminucions o amb retards d'aprenentatge per tal d'identificar la conveniència de dur a terme actuacions específiques. D'acord amb la normativa vigent, l'EAP és responsable del seguiment de l'alumnat amb necessitats educatives especials, de manera que col·labora amb el centre però no hi intervé directament.

Amb referència a les famílies, es destaca el paper d'orientació que fa l'EAP a l'alumnat i les famílies, encara que no poden esmerçar-hi tot el temps que voldrien, atesa la quantitat de tasques i funcions que han de dur a terme. Per exemple, l'EAP facilita el contacte entre les famílies i altres professionals o entitats externs al centre, de sanitat o de serveis socials.

Quant a la relació que els EAP mantenen amb l'Administració local, es comprova que hi ha un lligam amb els serveis socials de base a través de les comissions socials, i que hi ha col·laboració en la detecció de necessitats. Als municipis petits la relació té lloc a través del consell comarcal respectiu, mentre que als municipis grans s'efectua a través de les regidories d'ensenyament.

En definitiva, es considera que cada vegada cal més coordinació amb els agents implicats en la tasca educativa i que s'ha d'avançar cap a un treball de sector, perquè, de vegades, el resultat del treball són minsos justament a causa d'aquesta falta de coordinació.

Per millorar el treball en equip i trobar solucions per a l'usuari es va crear la Comissió Interdepartamental (CTIC), que coordina les actuacions i efectua el seguiment i l'execució dels programes i les actuacions que duen a terme els serveis i equipaments de l'Administració de la Generalitat adreçades als infants i adolescents amb discapacitats o amb risc de patir-ne. En aquesta comissió hi ha representants dels departaments d'Ensenyament, Sanitat i Seguretat Social, Benestar Social i Justícia.

En aquest camp més específic, el fet d'actuar com a sector permet i facilita una visió objectiva i global de la realitat educativa; un acompanyament dels alumnes a través de les diferents etapes educatives; la coordinació amb els altres serveis de la comunitat o sector; el coneixement i l'intercanvi d'experiències educatives entre els diferents centres docents del sector; l'orientació sobre recursos i centres per als alumnes que necessiten una orientació vocacional i professional molt específica en acabar l'ensenyament obligatori; la col·laboració amb la Inspecció en el disseny i l'aplicació de programes d'intervenció global; l'elaboració de dictàmens previs a l'escolarització d'alumnes que mostren necessitats educatives derivades, entre d'altres, de desavantatges o situacions socials i econòmiques desafavorides; etc.

Respecte a la integració d'alumnes amb necessitats educatives especials als centres ordinaris, es plantegen diverses consideracions:

- El desviament d'aquests alumnes cap a l'escola ordinària per part dels EAP, i per voluntat dels pares, comporta de vegades problemes amb posterioritat.
- Cal més sensibilització de la resta d'alumnes cap a l'alumne/a integrat/da.
- La realitat és que hi ha alumnes que no es poden integrar en un centre ordinari i, per tant, cal escolaritzar-los en un centre d'EE.
- El problema de la integració s'ha agreujat amb el pas de la Primària a la Secundària.
- El problema encara s'accentua més pel gran nombre d'alumnes amb necessitats educatives especials que hi ha als centres de secundària.

- Gràcies a la intervenció de l'EAP, alguns alumnes d'Educació Especial s'han pogut integrar a Secundària, però cada cas és diferent i no s'ha de generalitzar.

Finalment, les qüestions generals que es consideren positives quan l'EAP actua com a servei extern són les següents:

- *Visió externa de la situació:* El professional de l'EAP, com que no està vinculat directament amb el centre, té una visió externa de la situació i una perspectiva més àmplia.
- *Filtre de serveis:* És de gran ajuda a l'hora de coordinar-se o tenir contacte amb altres serveis externs al centre, com ara serveis socials dels ajuntaments, departaments de la Generalitat (Justícia, Benestar Social, Sanitat, etc.).
- *Elaboració del cens d'alumnes amb necessitats educatives especials:* L'EAP s'encarrega d'elaborar amb criteris objectius el cens dels alumnes amb necessitats educatives especials dels centres.
- *Transició de la Primària a la Secundària i pla d'acolliment:* L'EAP participa en les actuacions adreçades a facilitar la transició de l'alumnat amb necessitats educatives especials a l'etapa d'Educació Secundària Obligatoria, de manera que té possibilitats d'avaluar i comparar resultats entre centres, i es relaciona amb un nombre elevat de professors/es.
- *Participació en l'Equip d'Atenció a la Diversitat:* La presència de l'EAP pot enriquir-ne el funcionament. Així mateix, la seva participació en els equips directius podria aportar una visió molt útil de l'alumnat amb necessitats educatives especials i pot exercir un paper destacat en l'assessorament a l'equip directiu i al professorat.

Tot i que es considera que l'assessorament extern que l'EAP realitza és, en general, positiu, cal destacar alguns inconvenients o desavantatges. Aquests, se centren en les dificultats per intervenir en processos amb un inici i un final sense veure'n directament els resultats, i en les actuacions centrades només en situacions problemàtiques, entre d'altres.

2.2. Propostes de millora

De la situació actual se'n desprèn que el nombre de tasques que ha de dur a terme l'EAP és excessiu i que cal revisar-ho, com també redefinir el perfil del professional de l'EAP. Caldria revisar, igualment, el nombre d'hores d'intervenció directa i preveure un augment de plantilles. A més, es constata la necessitat que tots els equips comptin amb una assistenta social.

L'EAP hauria de dedicar més temps al treball en equip i a la coordinació interna i externa, com ara a coordinar altres serveis educatius (SEDEC, Compensatòria, CREDA) i els serveis socials, sanitaris, professionalitzadors, etc. del territori per evitar que es produeixin interferències en les actuacions respectives. Es necessiten, també, plans d'integració i d'acolliment per als alumnes nouvinguts i els que provenen dels tallers d'adaptació escolar i aprenentatges instrumentals bàsics (TAE).

Quant a la intervenció en l'Educació Primària, a més de les actuacions com a membre d'un servei sectoritzat, ha d'intervenir directament en les funcions que li són pròpies, en els òrgans i les comissions decisòries dels centres, i ha de col·laborar amb el/la mestre/a especialista d'Educació Especial.

En el cas dels centres d'Educació Secundària, el professional de l'EAP, com a membre d'un servei educatiu de sector, d'una banda ha d'intervenir en totes aquelles actuacions que comporta el fet de pertànyer a un servei de sector i, de l'altra, ha d'intervenir directament, amb les funcions que li són pròpies, en els òrgans i les comissions decisòries dels centres i ha de col·laborar i treballar conjuntament amb el/la professor/a de Psicopedagogia i Pedagogia terapèutica.

Es considera que caldria una millor coordinació de l'EAP amb el professor/a especialista de psicologia i pedagogia. Hi ha aspectes que no acaben d'estar resolts, com ara el del lloc que ha d'ocupar l'EAP als centres de secundària, o de quina manera fer possible la coordinació entre les tasques dels psicopedagogs, els tutors i l'EAP.

Es constata que sovint, per necessitats del centre, els psicopedagogs només fan docència, o bé hi dediquen una gran part del seu horari, i no tenen temps per a altres funcions pròpies de la seva especialitat. Entre aquestes cal destacar l'assessorament al professorat sobre materials i les adaptacions del currículum, qüestions relacionades amb la tutoria i la valoració d'alumnes, l'orientació personal i professional, i altres temes relacionats amb les necessitats educatives especials de l'alumnat. Es considera que és fonamental redefinir les funcions d'aquests especialistes, perquè es corre el risc de duplicar funcions amb els EAP.

Tot i que l'experiència d'intervenció dels EAP a l'Educació Secundària Obligatòria és més recent, caldria seguir en la línia que ja s'ha consolidat a Primària, a més del treball específic que la Secundària requereix. I, més concretament, la intervenció de l'EAP a l'Educació Secundària Obligatòria és necessària perquè els professionals coneixen molt bé el món de l'Educació Primària i poden ajudar en el pas de Primària a Secundària dels alumnes amb necessitats educatives especials.

Amb referència a la intervenció de l'EAP en els centres privats sostinguts amb fons públics, en la mesura que van escolaritzant alumnes amb necessitats educatives especials, es requerirà molt més la intervenció dels EAP per poder disposar d'assessorament i orientació sobre la resposta educativa que aquests alumnes necessiten.

Es demana que de les possibles actuacions de l'Administració educativa respecte als EAP es plantegin com a necessàries les següents:

- Delimitar, del conjunt de funcions que tenen assignades els EAP, aquelles que resulten prioritàries dins cadascun dels apartats següents: alumnat i llurs famílies, centres docents i coordinació de serveis de sector, amb una cura especial de vetllar per l'atenció i el seguiment de l'alumnat amb necessitats educatives especials.
- Caldria, atesa la complexitat de la tasca que els correspon, que els EAP distribuïssin els centres educatius del sector entre els seus professionals, en funció dels ensenyaments que s'hi imparteixen: centres d'Educació Infantil i

Primària i centres d'Educació Secundària. Igualment, caldrà preveure la conveniència d'establir períodes màxims d'atenció d'un mateix professional a un mateix centre.

- Assignar un mateix professional a centres d'Educació Primària que estiguin adscrits a un únic centre d'Educació Secundària, per facilitar l'acompanyament dels alumnes en la transició de les dues etapes educatives, com també la coordinació curricular.
- Diversificar el tipus i el grau d'intervenció en els centres d'acord amb les seves necessitats i peculiaritats.
- Ajustar les plantilles dels EAP a les necessitats actuals, considerant que han estat estables durant els darrers vuit anys, malgrat els canvis que s'han produït en el conjunt del sistema educatiu: generalització de la LOGSE, augment progressiu d'alumnes amb necessitats educatives especials a les escoles concertades, aparició de situacions noves, per exemple les generades per l'alumnat d'incorporació tardana, alumnat amb necessitats educatives especials derivades de situacions econòmiques, socials i culturals desfavorides, etc.
- Establir les ràtios entre professional EAP/alumnat, tenint en compte les característiques de la zona d'actuació i les necessitats de l'alumnat que ha d'atendre.
- Considerar, dins la distribució horària del Pla de Treball, un temps per a l'autoformació dels professionals amb l'objectiu d'elaborar programes d'assessorament globals de centre (criteris, metodologies, recursos etc.).
- Reconsiderar les funcions dels especialistes de la psicopedagogia que intervenen als centres d'Educació Secundària.

Així mateix, s'han d'elaborar programes d'assessorament global de centre i intercanviar aquests programes i altres experiències d'intervenció entre els professionals dels EAP. S'hauria de fer una recopilació i edició dels programes d'assessorament global de centre, una formació específica per als directors i directores del servei i una formació dels professionals davant de necessitats emergents del sistema educatiu mateix. Caldria intercanviar aquests programes i altres experiències d'intervenció entre els professionals dels EAP.

S'ha de vetllar perquè l'accés al servei de nous professionals, per raó d'una vacant o substitució, es faci amb professionals amb competència i experiència relacionades amb la tasca tan específica que han de dur a terme.

Es considera, doncs, que els EAP són un més dels serveis externs que han d'intervenir als centres docents, però cal tenir present que no sempre es pot garantir la participació necessària d'altres serveis i agents externs, tant educatius com socials i sanitaris. Per tant, s'ha d'avançar més en el desenvolupament d'una xarxa competent, eficaç i eficient de serveis externs des d'una col·laboració estreta (departaments de la Generalitat i institucions municipals i comarcals).

3. Els centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA)

Els centres de recursos educatius per a deficients auditius tenen l'objectiu de proporcionar suport a l'activitat dels professionals de l'ensenyament a fi de contribuir a adequar la seva tasca a les necessitats educatives especials dels alumnes amb disminucions auditives greus i permanents i dels alumnes amb trastorns de llenguatge.

A Catalunya hi ha, actualment, vuit CREDA distribuïts per tot el territori i amb zones geogràfiques d'actuació determinades pels àmbits de les delegacions territorials de què depenen.

Les seves funcions bàsiques són:

- La valoració audiològica, audioprotètica i comunicativolingüística i, alhora, la col·laboració amb els EAP en la tasca d'avaluar les necessitats educatives generades per problemes lingüístics.
- L'atenció logopèdica als alumnes amb disminucions auditives i amb trastorns de llenguatge.
- L'elaboració de materials adaptats a les necessitats dels alumnes i la catalogació de recursos educatius per als alumnes amb dificultats lingüístiques, i posteriorment l'oferta d'aquests mitjans als serveis educatius i als centres docents.

Un aspecte molt important són les modalitats comunicatives i d'escolarització per a l'alumnat sord. D'acord amb les valoracions psicopedagògiques pertinents, alguns alumnes poden necessitar la utilització de la llengua de signes catalana com a vehicle comunicatiu i d'accés al conjunt d'aprenentatges, sense detriment del desenvolupament del llenguatge verbal, oral i escrit. Per fer efectiva aquesta possibilitat, el Departament d'Ensenyament ofereix a l'alumnat sord i llurs famílies les modalitats següents:

- Modalitat comunicativa oral en centres ordinaris.
- Modalitat comunicativa oral en centres específics per a alumnat sord.
- Modalitat comunicativa bilingüe (llengua oral i llengua de signes) en centre ordinari.
- Modalitat comunicativa bilingüe (llengua oral i llengua de signes) en centre específic per a alumnat sord.

3.1. Qüestions relatives a la situació actual

Una preocupació que es viu actualment als CREDA rau en el fet que hi ha molts infants que necessiten atenció logopèdica perquè mostren problemes greus de parla, i el nombre de casos va creixent cada vegada més. El llenguatge només es pot aprendre practicant-lo, això significa que s'ha d'actuar en aquesta qüestió mitjançant la informació i la prevenció a les famílies i a l'escola.

Per garantir una atenció adequada de l'alumnat sord, durant el Primer Cicle d'Educació Infantil es col·labora amb els centres de desenvolupament i atenció primerenca (CDIAP) del Departament de Benestar Social. Posteriorment, l'atenció a l'alumnat sord de Catalunya s'estén al llarg de totes les etapes d'escolarització, tant de l'obligatòria com de la postobligatòria.

L'orientació de l'alumnat sord en cada una de les modalitats s'efectua a partir dels CREDA, els quals també n'articulen el seguiment. Aquest és un aspecte de la tasca dels CREDA que cal destacar especialment, perquè comporta una presa de decisions importants.

La llengua de signes catalana és molt nova i està en fase d'expansió, per tant, es va fent camí i treballant en aquest sentit. Es valora positivament que s'hagi iniciat un cicle formatiu d'intèrprets de llenguatge de signes, en la mesura que això representa un avenç considerable dins aquest camp perquè els estudis passen a ser reglats i perquè es disposarà de professionals ben preparats.

L'atenció a l'alumnat sord és un tema molt complex i en aquest àmbit hi ha interessos diversos, i també pressions per part de les associacions de sords, dels intèrprets, etc.

Quant a l'atenció a l'alumnat amb retards i/o trastorns de la parla, el llenguatge o la comunicació no derivats d'un dèficit auditiu, es constata un augment considerable de les demandes relacionades amb trastorns de llenguatge. Els CREDA són l'única xarxa pública d'atenció logopèdica que es caracteritza per ser gratuïta, en horari escolar i en el mateix centre docent on l'alumne s'escolaritza; a més possibilita que hi hagi una coordinació garantida entre els mestres, els logopedes del CREDA i el servei audiològic i audioprotèsic, si el cas ho demana.

Els CREDA han evolucionat i s'han ampliat molt, i aquest creixement ha comportat la necessitat d'unificar criteris i d'arribar a acords, per la qual cosa durant el curs 1998-99 es va elaborar el document *Marc d'actuació dels CREDA*.

També és important la tasca d'informació als mestres i tutors que els CREDA han de fer per superar la idea encara bastant generalitzada a les escoles que l'alumnat que no és "estàndard" necessita una atenció separada, quan és molt més important la interacció amb tot el grup, especialment a l'Educació Infantil.

Entre les tasques dels EAP i dels CREDA hi ha una bona coordinació.

L'audioprotèsista del CREDA és la persona que fa de pont amb els serveis mèdics. En aquest aspecte, s'han establert acords de col·laboració per definir bé els àmbits d'actuació.

Hi ha centres d'agrupament específic per a l'alumnat amb sordesa a la ciutat de Barcelona i a les delegacions territorials del Baix Llobregat i el Vallès Occidental.

L'atenció a l'alumnat és individual i es garanteix independentment del centre on està escolaritzat.

La distribució de les hores de dedicació dels professionals dels CREDA tenen en compte l'atenció als alumnes, la coordinació amb mestres i tutors, les reunions amb les famílies, els desplaçaments, etc.

3.2. Propostes de millora

Respecte a l'alumnat amb sordesa, sobre la base del que hem plantejat, les propostes de millora se centren en cinc eixos bàsics:

- Caldria mantenir l'oferta diversificada de modalitats comunicatives i d'escolarització que ja s'està desenvolupant.
- S'hauria de consolidar la intervenció específica que actualment ja es realitza amb aquest alumnat a l'etapa de 0 a 3 anys.
- Caldrà avançar en la definició dels objectius de la intervenció dels CREDA amb l'alumnat sord escolaritzat en les etapes d'ensenyament secundari.
- És important continuar la col·laboració amb les associacions vinculades amb el món de la sordesa.

Respecte a l'actuació dels CREDA als centres d'Educació Especial, recordem que aquests centres docents tenen els seus propis logopedes. Actualment, la coordinació dels CREDA amb aquest tipus de centres és desigual. Hi ha d'haver una unificació de criteris i una bona coordinació.

Respecte a l'atenció a l'alumnat amb retards o trastorns del llenguatge no associats a la sordesa, s'haurà de continuar en la línia endegada en els aspectes següents:

- Consolidar els criteris tècnics de valoració logopèdica que permetin delimitar el grau d'intervenció i d'atenció logopèdica a càrrec de logopedes dels CREDA, i aquelles situacions que exigeixen actuacions en un marc més ordinari a partir de recursos del centre docent (document marc d'actuació dels CREDA).
- Delimitar els criteris tècnics i especificar els perfils lingüístics que permetin decidir quan un alumne pot deixar de rebre aquesta atenció logopèdica.

- Treballar conjuntament amb els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica i els centres docents d'Educació Infantil i Primària en la prevenció de retards i trastorns de llenguatge.

4. El Programa d'Educació Compensatòria

Tot i que funciona des de l'any 1983, en el recent decret de reestructuració del Departament d'Ensenyament es crea el programa d'Educació Compensatòria, al qual correspon d'elaborar propostes, criteris i actuacions, assessorar i donar suport als centres en els projectes i les activitats encaminades a la prevenció de qualsevol forma d'exclusió social i promoure una educació intercultural basada en la igualtat, la solidaritat i el respecte a la diversitat.

Es tracta, doncs, d'un programa de suport als centres i a la tasca docent, amb la intenció de satisfer els objectius següents:

- Col·laborar amb els centres per facilitar l'adopció de mesures que afavoreixin l'acolliment i la inserció educativa de l'alumnat pertanyent a minories ètniques o culturals en desavantatge i a d'altres sectors socials desafavorits (pla d'acolliment, informació a les famílies, col·laboració amb intèrprets i traductors...).
- Donar suport a la consecució dels objectius educatius per part de l'alumnat esmentat (col·laboració amb el professorat en la programació d'activitats i l'ús de materials didàctics).
- Fomentar l'assistència continuada de l'alumnat als centres i evitar que abandonin el sistema educatiu (informació sobre beques i ajuts, coordinació amb els serveis socials...).

4.1. Qüestions relatives a la situació actual

El destinatari de les actuacions d'aquest programa és l'alumnat que mostra desfasament escolar significatiu i dificultats d'inserció educativa derivades de

situacions d'abandó familiar o de situacions de marginació; l'alumnat pertanyent a minories ètniques o culturals en situació de desavantatge que mostra desfasament escolar significatiu –en aquest grup, s'hi té en compte l'alumnat gitano amb necessitats de suport derivades d'escolarització tardana o irregular i d'absentisme escolar, i l'alumnat immigrant amb necessitats de suport derivades del desconeixement del català i/o del castellà o de la incorporació tardana al nostre sistema educatiu–; i l'alumnat en situació de risc d'abandonar el sistema educatiu.

Respecte a l'abandonament del sistema educatiu, l'actuació compensatòria és bàsicament escolar, ja que es donen elements de reflexió a les famílies perquè no se'n vagin i es posa en coneixement dels serveis socials, però es tracta d'un tema molt complex en el qual no es pot influir d'una manera directa, sinó a través de l'actuació amb les famílies. Als centres de Secundària es dona més l'abandonament i l'absentisme, però als centres de Primària s'ha avançat molt en aquest aspecte, especialment amb la població gitana.

4.2. Propostes de millora

És evident que el nombre d'alumnes immigrants augmentarà encara molt més als propers anys i, per tant, serà necessari que el Programa d'Educació Compensatòria pugui créixer per adaptar-se a aquest increment. Així mateix, cal tenir en compte que l'alumnat immigrant és molt heterogeni i es troba en situacions diverses quant a escolarització, coneixement de les llengües, etc. Es constata que la plantilla del programa haurà d'augmentar, i desplegar-ne l'estructura i l'organització.

Cal definir millor el perfil del professional del programa per seleccionar el professorat nou que s'hi incorpori, com també oferir-li una formació específica d'acord amb les tasques a realitzar.

Amb referència a la intervenció de professionals diversos en el mateix àmbit, les funcions han d'estar ben definides, atès que té sentit en la mesura que se centra en l'atenció a la diversitat des del punt de vista social i cultural.

Tot i que ha millorat molt la coordinació amb el SEDEC a partir del canvi de plantejament dels TAE d'aquest curs, la coordinació amb els altres serveis que intervenen al centre és un aspecte important no sempre ben resolt.

La figura dels mediadors sembla que encara no està prou definida, que existeix en pocs municipis i que no forma part del sistema educatiu. Per això, es demana més coordinació amb l'Administració local per reeixir a definir millor aquesta figura.

Respecte a la col·laboració de persones immigrades amb els equips de Compensatòria, es remarca que la intervenció continuada als centres l'haurien de realitzar sempre docents. En tot cas, potser es podria estudiar la possibilitat de fomentar convenis de col·laboració amb països com el Marroc en aspectes puntuals i en assessoraments específics.

Millorar la coordinació amb els altres serveis que intervenen als centres educatius (EAP, SEDEC, Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola...) i, alhora, amb els serveis socials de l'Administració local és un altre dels aspectes en què s'ha de treballar perquè les actuacions que es duen a terme siguin efectives.

En el mateix sentit, cal fer intervencions més compartides, perquè una d'específicament escolar no pot donar resposta a les demandes i necessitats d'aquests nois i noies. Cal emprendre, doncs, una actuació i un treball compartits entre totes les institucions, les administracions educativa i local (ajuntaments, consells comarcals...), i els serveis socials i de justícia.

5. Els Camps d'Aprenentatge (CdA)

Els camps d'aprenentatge (CdA) són un servei educatiu adreçat a tots els centres públics i privats de Catalunya, i bàsicament a alumnes de Primària i Secundària Obligatòria, els quals hi fan estades amb els seus professors/es per poder estudiar en contacte directe amb la realitat diferents aspectes d'àrees curriculars, mitjançant l'observació, la descoberta de l'entorn i l'experimentació.

A Catalunya hi ha 10 camps d'aprenentatge situats en llocs que tenen un interès singular: CdA de l'Alt Berguedà (Guardiola de Berguedà), CdA del Bages (Manresa), CdA de Can Santoi (Molins de Rei), CdA del Delta de l'Ebre (Sant Carles de la Ràpita), CdA de la Garrotxa (Olot), CdA Granja Escola de Juneda (Juneda), CdA dels Monestirs del Císter (L'Espluga de Francolí), CdA de la Ciutat de Tarragona (Tarragona), CdA de la Vall de Boí (Barruera) i CdA de les Valls d'Aneu (Esterrí d'Àneu).

Els seus objectius són:

- Oferir estades als alumnes per efectuar activitats curriculars fora de l'aula.
- Facilitar als professionals d'aquest servei la formació idònia i permanent per a les tasques que han de dur a terme.
- Elaborar materials didàctics i de divulgació relacionats amb les activitats que es realitzen.
- Recollir i sistematitzar documents sobre temes relacionats amb les actuacions al camp a fi d'aconseguir un fons bibliogràfic a disposició dels alumnes i el professorat.

5.1. Qüestions relatives a la situació actual

Per poder sol·licitar una estada, el centre ho ha de demanar directament al camp d'aprenentatge escollit. Posteriorment, els responsables del camp comuniquen al centre si la seva sol·licitud ha estat acceptada. Abans de l'estada els mestres o professors que acompanyaran el grup o grups es

reuneixen amb els mestres o professors del camp, amb la finalitat d'elaborar conjuntament el pla de treball que es durà a terme. Amb posterioritat a l'estada, es valora el treball realitzat.

Les estades dels alumnes i el professorat poden ser de dos a cinc dies, però les més habituals són de tres dies. També s'organitzen activitats d'un sol dia.

Alguns camps tenen molta més demanda de la que poden assumir i per això s'han hagut d'establir uns criteris de prioritat, com ara els centres que ho demanen per primera vegada, els centres que repeteixen estada però no al curs següent, els centres d'atenció educativa preferent, etc. És molt difícil aconseguir plaça als camps, i sovint s'ha d'optar pel sector privat, que, si bé fa una oferta molt àmplia, no sempre ofereix garanties.

Es constata una major participació dels centres públics que no dels privats, potser perquè els centres privats tendeixen a fer estades en cases que els són habituals o recomanades per la mateixa escola.

Actualment no està previst donar ajuts o beques als alumnes per pagar l'estada als camps d'aprenentatge.

Es constata el problema que suposa per als docents que treballen en els CdA el fet que el seu horari sigui de 37,5 hores lectives, és a dir, amb alumnes. Aquest horari suposa un gran desgast per als professionals dels camps, que cada pocs dies han de canviar de grup o grups d'alumnes d'edats diferents.

Els camps d'aprenentatge no són cases de colònies, sinó que l'objectiu principal és oferir una metodologia activa i uns esquemes de treball per arribar a assolir uns continguts d'una manera interdisciplinària. Es treballen temes relacionats amb les ciències de la natura i les ciències socials conjuntament amb altres àrees: llenguatge, dibuix, física, etc. Cal destacar l'interès dels alumnes en aquest tipus d'aprenentatge.

De les activitats que els alumnes fan, a partir de les 18 hores, se n'encarrega el professorat del centre visitant i estan dedicades a l'esbarjo, perquè durant el dia l'alumnat treballa molt i també necessita el seu temps de descans i lleure.

5.2. Propostes de millora

Cara al futur, remarquem-ho de nou, caldria acabar de consolidar algunes instal·lacions i augmentar les plantilles dels camps existents.

Els camps d'aprenentatge són un servei pioner a Espanya i a l'estranger. Cal que des del Departament d'Ensenyament es valori la tasca tan important que es duu a terme i se'n faci conèixer la metodologia que s'empra.

6. Altres serveis i programes que donen suport als centres docents

Com s'ha esmentat al preàmbul, el Departament d'Ensenyament té altres serveis i programes que donen suport als centres docents en diferents qüestions: Servei d'Informàtica Educativa i Acadèmica, Servei de Mitjans Audiovisuals, Centre de Recursos de Llengües Estrangeres, Centre de Documentació i Experimentació en Ciències i Tecnologia, Programa d'Educació per a la Salut a l'Escola i Servei d'Ensenyament del Català (SEDEC).

Davant la subcomissió del Consell van comparèixer els responsables del Servei d'Informàtica Educativa i del Servei de Mitjans Audiovisuals per informar de les seves actuacions.

6.1. Qüestions relatives a la situació actual

El Programa d'Informàtica Educativa fou creat l'any 1986 amb l'objectiu principal de promoure la integració de les tecnologies de la informació en l'educació. Actualment, convertit en servei, participa en la preparació i la coordinació de diversos àmbits: definició i dotació d'equipaments; selecció, adquisició i desenvolupament de programari; formació permanent del professorat; potenciació del desenvolupament curricular, orientació i suport pedagògic; suport tècnic i organitzatiu; manteniment; telecomunicacions i serveis d'Internet; informació i documentació; convenis i actuacions de cooperació; gestió interna i gestió administrativa i acadèmica de centres, etc.

En col·laboració amb el Comissionat per la Societat de la Informació, des de l'any 1998 ha posat en marxa el Projecte Argo amb el propòsit que tots els estudiants puguin familiaritzar-se amb les noves tecnologies des del centre educatiu i perquè l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació faci més estimulant i ric l'aprenentatge. Els objectius principals d'aquest projecte són els següents:

- Incrementar el nombre d'ordinadors dels centres docents.
- Generalitzar l'accés dels alumnes a Internet.
- Estimular l'ús apropiat de les noves tecnologies integrat en el currículum.
- Augmentar la disponibilitat de recursos multimèdia, específicament en llengua catalana, per a Internet.
- Potenciar l'acció del professorat mitjançant les tecnologies de la informació i la comunicació.

En aquest sentit, s'ha fet un gran esforç d'inversió per potenciar les noves tecnologies i s'ha dotat amb ordinadors els centres docents en una proporció d'1/18 alumnes.

Així mateix, s'està fent un esforç important de formació permanent del professorat, ja que fins al moment han participat en cursos d'informàtica educativa a la ratlla de setanta mil professors.

D'altra banda, l'any 1988 es va endegar la Xarxa Telemàtica de Catalunya (XTEC), la qual, des del 1995, es pot definir com la porta d'entrada a Internet dels centres educatius a Catalunya. Actualment, més de vint-i-cinc mil professors fan ús habitual dels seus serveis. Els objectius principals de la XTEC són:

- Garantir l'accés a Internet dels centres, els serveis educatius i el professorat.
- Potenciar Internet com a instrument al servei de l'actuació del professorat i l'aprenentatge de l'alumnat (tothom ha de poder disposar d'una adreça de correu electrònic).
- Facilitar que tots els centres i els serveis educatius puguin publicar i difondre continguts en la xarxa.
- Donar suport a la formació permanent, la distribució de continguts, la coordinació d'activitats i la gestió.

Cal destacar, igualment, la importància de la base de dades *Sinera* perquè conté informació referencial sobre recursos educatius i materials curriculars. *Sinera* s'edita en CD-Rom i també es pot consultar a través de la XTEC.

El Servei de Mitjans Audiovisuals, creat l'any 1986 amb la finalitat d'estendre i generalitzar l'estudi i l'ús del cinema, el vídeo i altres mitjans audiovisuals a tots els nivells de l'ensenyament no universitari, té ara mateix tres línies bàsiques d'actuació:

- La formació del professorat en la utilització dels mitjans audiovisuals i altres recursos relacionats amb aquest camp.
- La producció de vídeos didàctics i altres materials d'ajuda al professorat en la seva tasca a l'aula.
- La incentivació de la producció de vídeos per part dels centres mitjançant la convocatòria de premis, com ara els *Premis de Vídeos Escolars*.

Els materials elaborats es poden trobar en els centres de recursos pedagògics, i també se'n fa difusió mitjançant programes de televisió com *L'Escola a Casa*, que emet el Canal 33 a les 10 del matí i en el qual es mostren vídeos didàctics, experiències escolars i sortides pedagògiques, tot i que la franja horària en què s'emet no sembla la més adequada.

Existeix una altra col·laboració amb TVC, a través de Via Digital, per a l'emissió d'1 a 2 del migdia del programa *Horitzons*, adreçat al professorat de Primària i de Secundària, i en el qual s'ofereixen materials audiovisuals d'interès pedagògic i dedicats a àrees temàtiques diverses.

Sembla que aviat es podrà disposar dels materials audiovisuals a Internet, ja que mitjançant satèl·lit arribaran als ordinadors dels centres: el servidor d'Internet enviarà la informació via satèl·lit a totes les escoles que disposin d'antena parabòlica i, per tant, se'n podrà disposar d'una manera més ràpida i fàcil. Actualment, hi ha molt material preparat però la xarxa encara no permet difondre'l.

6.2. Propostes de millora

La XTEC possibilita la gestió dels cursos i les activitats de formació permanent del professorat, ja que permet disposar d'informació sobre les activitats, fer la inscripció als cursos, conèixer les assignacions, disposar de dades

actualitzades i, en definitiva, reduir la burocràcia i incrementar l'eficàcia i el servei a l'usuari. Actualment, tots els cursos de formació del professorat organitzats per la Subdirecció General de Formació Permanent es canalitzen per Internet.

Perquè en un centre es pugui fer un ús adequat de les noves tecnologies, el professorat s'ha de sentir motivat i, a més, rebre el suport de l'equip directiu. Normalment, qui porta endavant l'aplicació de les noves tecnologies en un centre és un professor o professora molt interessat en la qüestió. Potser als centres docents hi ha un gran nombre d'usuaris, però hi manquen persones preparades a nivell tècnic. A més, l'ús de les tecnologies als centres s'ha de planificar i organitzar des d'una visió global, de manera que es pugui donar continuïtat a les experiències realitzades.

També succeeix, sovint, que els centres no coneixen els materials audiovisuals, per tant caldria fer-ne una millor difusió perquè arribin als centres i al professorat. Els centres de recursos pedagògics fan una difusió important dels materials disponibles, però no sempre és suficient. També s'ha d'efectuar una bona tasca de formació del professorat en aquest camp a fi d'aprofitar millor els recursos disponibles.

Es constata que els serveis i els programes que des de la mateixa estructura central del Departament d'Ensenyament donen suport al professorat o als centres actuen directament i individualment sense utilitzar, moltes vegades, la xarxa territorialitzada del mateix departament, per exemple els centres de recursos pedagògics.

En altres casos hi ha un desconeixement entre els diferents programes i serveis de les actuacions que projecten als centres i, per tant, s'actua paral·lelament.

Recomanacions generals

Al llarg d'aquest document i en els diferents apartats de propostes de millora dels serveis analitzats han quedat explicitats d'una manera força concreta els suggeriments i les recomanacions que aquest Consell proposa per a cada un d'ells.

En la mateixa presentació se citen altres serveis i programes del Departament d'Ensenyament que amb les seves actuacions incideixen directament en els centres docents i els donen suport. D'aquests serveis es considera que, atesa la seva importància, caldria també fer-ne una anàlisi com la que conté aquest document.

Així, doncs, d'una manera molt general i sintètica, després d'haver-se explicitat les propostes de millora per a cada un dels serveis i programes analitzats, el Consell Escolar de Catalunya emfasitza molt especialment la recomanació que el Departament d'Ensenyament emprengui les actuacions pertinents en el sentit següent:

- Millorar la coordinació de tots els serveis, programes i propostes que arriben als centres docents des del Departament d'Ensenyament.
- Coordinar els recursos del Departament d'Ensenyament amb els altres recursos educatius del territori, provinents de la mateixa Administració de la Generalitat, de l'Administració local o d'entitats professionals o ciutadanes.
- Augmentar els recursos personals d'aquells serveis educatius que atenen alumnat amb necessitats educatives especials, independentment de la titularitat del centre docent on estigui escolaritzat.
- Avaluar d'una manera sistemàtica les actuacions de cadascun dels serveis i programes en funcionament, per valorar si s'adapten a les noves necessitats que van sorgint i si s'aprofiten a fons les noves possibilitats tecnològiques.

- Revisar la segmentació de funcions dels diversos serveis i programes. Valorar la possible integració dels serveis existents per optimitzar el rendiment dels recursos emprats i la seva qualitat.

Finalment, cal afegir que la valoració positiva dels serveis educatius s'ha de veure reforçada amb una major coordinació de tots ells i amb un ajut per tirar endavant en la seva territorialització a fi d'acostar-se més a la realitat educativa de la qual formen part i alhora hi presten servei.

Barcelona, 26 de febrer del 2001

Annexos

Composició de la Subcomissió de Serveis Educatius:

Sra. Rosaura Aragonés (professorat)

Sr. Antoni Arasanz (pares i mares d'alumnes)

Sr. Francesc Xavier Barà (universitats de Catalunya)

Sra. Teresa Casas (moviments de mestres de renovació pedagògica).
Presidenta de la subcomissió.

Sr. Jordi Cerdà (alumnes)

Sra. M. Teresa Comas (professorat)

Sra. M. Aurora Danès (consells escolars territorials)

Sr. Josep Galceran (pares i mares d'alumnes)

Sr. Julià Garcia (Consell Nacional de la Joventut de Catalunya)

Sra. Luz Hernández (organitzacions sindicals)

Sr. Carles Huertas (organitzacions patronals)

Sra. Glòria Renom (pares i mares d'alumnes)

Sr. Ramon Roig (pares i mares d'alumnes)

Sr. Tomàs de San Cristóbal (Administració educativa)

Sr. Miquel Trilla (Administració local)

Darreres publicacions del Consell Escolar de Catalunya:

COL-LECCIÓ DOSSIERS INFORMATIUS

18. *L'atenció a l'alumnat immigrant i de minories ètniques en el nostre sistema educatiu.* Setembre de 1999

19. *Autonomia dels centres escolars.* Desembre de 1999

20. *La participació dels pares i mares en els consells escolar de centre / L'ensenyament de les llengües estrangeres en el nostre sistema educatiu.* Desembre de 1999

21. *L'atenció a la diversitat. L'escola intercultural.* Novembre de 2000

22. *Activitats extraescolars i complementàries i serveis escolars.* Desembre de 2000

23. *Serveis educatius.* Març de 2001

COL-LECCIÓ DOCUMENTS

7. *La diversitat a l'escola.* Març de 1998

8. *Avaluació i educació.* Setembre de 1999

9. *Autoformació.* Maig de 2000

10. *L'Educació Primària* (en preparació)

COL-LECCIÓ MEMÒRIES

9. *Activitats del Consell Escolar de Catalunya. Curs 96-97.* Juny de 1998

10. *Activitats del Consell Escolar de Catalunya. Curs 97-98.* Juny de 1999

11. *Activitats del Consell Escolar de Catalunya. Curs 98-99.* Juny de 2000

12. *Activitats del Consell Escolar de Catalunya. Curs 99-00* (en preparació)